

להתאים את המסר
הרב מואיז נבו

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד א

הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא, נבואה שהוצרכה לדורות - נכתבה, ושלא הוצרכה - לא נכתבה.

- יוצא מצריים: 2.5 מ' = 5 מ' נביאים
- יציאת מצריים: 1350 לפני הספירה
- נביאים אחרונים זכריה, מלאכי: 420 לפני הספירה
- דורות אשר בהם נביאים: $38 \leq (1350-420)/25$
- נביאים לדור: $5,000,000/38 \leq 131,000!!!$

דברים פרק 1

(ד) שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְקֹוֹק אֱלֹהֵינוּ יְקֹוֹק אֶחָד: (ה) וְאַהֲבָתָה אֶת יְקֹוֹק אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ: (ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְבְּךָ: (ז) וְשִׁנְנִתָם לְבִנְיָד וְדִבְרַת בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדַרְךָ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: (ח) וְקִשְׁרִתָם לְאוֹת עַל יְדֶיךָ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: (ט) וְכִתְבֵתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: ס

~ ארבע פרשיות סתמות ~

תוצאות	אוהרות	ירושת ארץ ישראל	יציאת מצריים
1 קטע 1 (טו) כי אל קנא יקוק אלהיך בקרבך פן יחרה אף יקוק אלהיך בך והשמידך מעל פני האדמה: ס	(יב) השמר לך פן תשכח את יקוק אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים. (יג) את יקוק אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע: (יד) לא תלכוני אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיכם:	(י) והיה כי יביאך יקוק אלהיך אל הארץ אשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק ולישכב לתת לך ערים גדולות וטבת אשר לא בניית: (יא) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאות וברת חצובים אשר לא חצבת קרמים וזיתים אשר לא נטעת ואכלת ושבעת:	(יב) ... (ואשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים):
2 קטע 2 (יח) ... למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר נשבע יקוק לאבותיך: (יט) להדף את כל איביך מפניך כאשר דבר יקוק:	(טו) לא תנסו את יקוק אלהיכם כאשר נסיתם במסה: (יז) שמור תשמרון את מצות יקוק אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר צונו: (יח) ועשית הנשר והטוב בעיני יקוק ...	(יח) ... (ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר נשבע יקוק לאבותיך):	(טו) ... (כאשר נסיתם במסה):
3 קטע 3 (כד) ... לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה: (כה) וצדקה תהיה לנו ...	(כד) ויצונו יקוק לעשות את כל החקים האלה ליראה את יקוק אלהינו ... (כה) ... כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני יקוק אלהינו כאשר צונו:	(כג) ... למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו:	(כא) ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאנו יקוק ממצרים ביד חזקה: (כב) ויתן יקוק אותות ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו: (כג) ואותנו הוציא משם
4 קטע 4 (ד) ... וחרה אף יקוק בכם והשמידך מהר: (ט) וידעת כי יקוק אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמור הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור: (י) ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו:	(ב) ונתנם יקוק אלהיך לפניך והכיתם החרם תחרים אתם לא תכרת להם ברית ולא תחנם: (ג) ולא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך: (ד) כי יסיר את בנך מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה אף יקוק בכם והשמידך מהר: (ה) כי אם כה תעשו להם מזבחתיהם תתצו ומצבתם תשרו ואשיריהם תגדעון ופסיליהם תשרפו באש: (ו) כי עם קדוש אתה ליקוק אלהיך בך בחר יקוק אלהיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה: (ז) לא מרובכם מכל העמים חשק יקוק בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים: (יא) ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם:	(א) כי יביאך יקוק אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונשל גוים רבים מפניך החתי והגרגישי והאמורי והכנעני והפרזי והחוי והיבוסים שבעה גוים רבים ויצאוים ממך:	(ח) כי מאהבת יקוק אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם הוציא יקוק אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים:

דברים (ו:כ): כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדת והחקים והמשפטים אשר צוה יקוק אלהינו אתכם:

הגדה של פסח

ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא. כנגד ארבעה בנים דברה תורה. אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול.

Abarbanel, Zevach Pesah

Q: Why does the section of the four sons start with "Blessed is God..."? A: The most precious of Hashem's gifts to man is the knowledge of His Torah. Appreciation of the Torah evokes praise and thanksgiving from man. The discussion of the four sons demonstrates Hashem's concern that the delight of the Torah be accessible to every Jew. By answering the same question four different ways, we see that the Torah goes to great lengths to assure that every individual will find an answer befitting him.... The discussion of the four sons shows us the richness of the Torah in that every individual can find in it a message particularly meaningful to him.

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יי אלהינו אתכם? ואף אתה אומר לו כהלכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

R. Lichtenstein: The wise son asks about the details of the halakhot.

(י) והיה כי יביאך יקוק אלהיך אל הארץ אשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך ערים גדלות וטבת אשר לא בניית: (יא) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וברת חצובים אשר לא חצבת כרמים וזיתים אשר לא נטעת ואכלת ושבעת: (יב) השמר לך פן תשכח את יקוק אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: ...

דברים פרק ט - (א) שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶתְּהָ עֲבַר הַיּוֹם אֶת הַיְרֵדוֹן לְבַא לְרֵשֶׁת גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִמֶּךָ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצֻרַת בְּשָׂמִים: (ב) עַם גְּדוֹל וָרֶם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר אֶתְּהָ יָדַעְתָּ וְאֶתְּהָ שָׁמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לִפְנֵי בְנֵי עֲנָק: (ג) וַיְדַעְתָּ הַיּוֹם כִּי יִקּוֹק אֱלֹהֶיךָ הוּא הַעֹלֵב לִפְנֵיךָ אֵשׁ אֲכָלָה הוּא יִשְׁמַדְם וְהוּא יִכְנִיעֵם לִפְנֵיךָ וְהוֹרִשְׁתָּם וְהֶאֱבַדְתָּם מִהָרַק כַּאֲשֶׁר דָּבַר יִקּוֹק לְךָ: (ד) אַל תֹּאמְרוּ בְּלִבְבְּךָ בְּהוֹדֶף יִקּוֹק אֱלֹהֶיךָ אַתֶּם מִלִּפְנֵיךָ לֵאמֹר בְּצַדִּיקְתִּי הִבִּיאֵנִי יִקּוֹק לְרֵשֶׁת אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יִקּוֹק מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיךָ: (ה) לֹא בְּצַדִּיקְתְּךָ וּבִישׁוֹר לִבְבְּךָ אֶתְּהָ כֹּא לְרֵשֶׁת אֶת אֲרָצָם כִּי בְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יִקּוֹק אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיךָ וּלְמַעַן הַקִּים אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יִקּוֹק לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב: ...

Self-righteousness

דברים פרק ח - (יא) השמר לך פן תשכח את יקוק אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטי וחקתיו אשר אנכי מצוך היום: (יב) פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת: (יג) ובקרך וצאנך ירבו וחסר וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה: (יד) ורם ללבך ושכחת את יקוק אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: (טו) המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש: (טז) המאכלך מן במדבר אשר לא ידעו אבותיך למען ענתך ולמען נסתף להיטבך באחרייתך: (יז) ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה: (יח) וזכרת את יקוק אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך כיום הזה: פ (יט) והיה אם שכח תשכח את יקוק אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחווית להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדו: (כ) כגוים אשר יקוק מאבד מפניכם פן תאבדו עקב לא תשמעו בקול יקוק אלהיכם: פ

Self-aggrandizement

(יג) את יקוק אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע: (יד) לא תלכו אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיכם: (טו) כי אל קנא יקוק אלהיך בקרבך פן יחרה אף יקוק אלהיך בד הישמידך מעל פני האדמה: ס

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נ עמוד א

"ויסביבו נשערה מאד", מלמד, שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו אפילו כחוט השערה.

רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לכם? לכם - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמר לו: בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לי - ולא לו. אילו היה שם, לא היה נגאל.

R. Lichtenstein: He is familiar with Halakha, but remains outside of it, "above it," ... He does not inquire about the details of Halakha, but rather says in a general and dismissive manner, "What is this service to you?" It is as if to say, "I know this routine, and I consider it unnecessary."

(טז) לא תנסו את יקוק אלהיכם כאשר נסיתם במסה:

שמות פרק יז - ... (ב) וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה ויאמר להם משה מה תריבו עמדי מה תנסו את יקוק: (ג) ויצמא שם העם למים וילך העם על משה ויאמר למה זה העליתנו ממצרים להמית אתי ואת בני ואת מקני בצמא: (ד) ויצעק משה אל יקוק לאמר מה אעשה לעם הזה עוד מעט וסקלני: (ה) ויאמר יקוק אל משה עבר לפני העם וקח אתך מזקני ישראל ומטף אשר הכית בו את היאר קח בידך והלכת: (ו) הנני למד לפניך שם על הצור חרוב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם ויעש כן משה לעיני זקני ישראל: (ז) ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסתם את יקוק לאמר **היש יקוק בקרבנו אם אין: פ**

(יז) שמור תשמרון את מצות יקוק אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר צנך: (יח) ועשית הישר והטוב בעיני יקוק למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר נשבע יקוק לאבותיך: (יט) להדף את כל איביך מפניך כאשר דבר יקוק: ס

~ תם ~

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו יי ממצרים, מבית עבדים.

R. Lichtenstein: Rashi explains (based on the Mekhilta): "There is a 'tomorrow' which is immediate, and there is a 'tomorrow' which is after some time." The simple son asks his question 'tomorrow - after some time.' Hence the content of his question: "What is this?" What is going on here? He is unfamiliar with the system [he is unfamiliar with the history].

(כא) ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאנו יקוק ממצרים ביד חזקה

הגדה - תם - מה זאת? ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו יקוק ממצרים מבית עבדים:

(כב) ויתן יקוק אותה ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו: (כג) ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו:

רש"י הירש דברים פרשת ואתחנן פרק ו פסוק כ

מה העדת וגוי. התשובה שניתנה לשאלה זו איננה כוללת את תוכן המצוות, אלא היא מודיעה את המקור ההיסטורי של אומתנו. כמו כן היא מספרת על הנסים שאירעו ועל המצוות שניתנו לנו בעת היותנו לגוי. כל אלה מעידים על ה' ומחייבים אותנו לקיים את מצוותיו.

(כד) ויצאנו יקוק לעשות את כל החקים האלה ליראה את יקוק אלהינו לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה: (כה) וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני יקוק אלהינו כאשר צונו: ס

אבן עזרא דברים ו כה - ולפי הפשט, כי מדרך הצדקה חייבים אנחנו לשמור את רצונו, כי הוא אדוננו. והנכון בעיני, כי כל הגוים יראו שאנחנו צדיקים בשמרנו מצותנו וחקינו, שהם צדיקים, כי כן כתוב:

~ שאינו יודע לשאול ~

ושאינו יודע לשאול - את פתח לו, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים.

MAN: He is so disconnected that we must open to him and explain all from scratch.

(א) כי ביאד יקוק אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונשל גוים רבים מפניך החתי והגרגשי והאמרי והכנעני והפריזי והחוי והיבوسی שבעה גוים רבים ועצומים ממצד: (ב) ונתנם יקוק אלהיך לפניך והחרם תחרים אתם לא תכרות להם ברית ולא תחנם: (ג) ולא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך: (ד) כי יסיר את בנד מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה אף יקוק בכם והשמידך מהר: (ה) כי אם כה תעשו להם מזבחתיהם תתצו ומצבתם תשברו ואשיריהם תגדעו ופסיליהם תשרפון באש: (ו) כי עם קדוש אתה ליקוק אלהיך בך בחר יקוק אלהיך להיות לו לעם סגולה מפל העמים אשר על פני האדמה: (ז) לא מרבכם מפל העמים חשק יקוק בכם ובחר בכם כי אתם המעט מפל העמים: (ח) כי מאהבת יקוק אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם הוציא יקוק אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים: (ט) וידעת כי יקוק אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור: (י) ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו: (יא) ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם: פ

~ מסקנה ~

R. A. Lichtenstein, "The Torah Speaks to Four Sons"

[There is a] need for careful differentiation in the fields of education and outreach. There is no one answer, eternal and triumphant, to every question. Rather, the Torah teaches us that each and every generation, society and cultural milieu requires its own type of response. As the questioners differ one from the other in background and attitude, so must the answers.

תוצאות	אזהרות	ירושת ארץ ישראל	יציאת מצריים	
(טו) כי אל קנא יקוק אלהיך בקרבך פן יחרה אף יקוק אלהיך בך והשמידך מעל פני האדמה: ס	(יב) השמר לך פן תשכח את יקוק אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: (יג) את יקוק אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבוע: (יד) לא תלכון אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיכם:	(י) והיה כי יביאך יקוק אלהיך אל הארץ אשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך ערים גדלות וטבת אשר לא בנית: (יא) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וברת חצובים אשר לא חצבת כרמים וזיתים אשר לא נטעת ואכלת ושבעת:	(יב) ... (ואשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים):	1 קטע
(יח) ... למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר נשבע יקוק לאבותיך: (יט) להדף את כל איביך מפניך כאשר דבר יקוק:	(טז) לא תנסו את יקוק אלהיכם כאשר נסיתם במסה: (יז) שמור תשמרון את מצות יקוק אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר צוה: (יח) ועשית הישר והטוב בעיני יקוק ...	(יח) ... (ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר נשבע יקוק לאבותיך):	(טז) ... (כאשר נסיתם במסה):	2 קטע
(כד) ... לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה: (כה) וצדקה תהיה לנו ...	(כד) ויצונו יקוק לעשות את כל החקים האלה ליראה את יקוק אלהינו ... (כה) ... כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני יקוק אלהינו כאשר צונו:	(כג) ... למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו:	(כא) ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאנו יקוק ממצרים ביד חזקה: (כב) ויתן יקוק אותות ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו: (כג) ואותנו הוציא משם	3 קטע
(ד) ... וחרה אף יקוק בכם והשמידך מהר: (ט) וידעת כי יקוק אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור: (י) ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו:	(ב) ונתנם יקוק אלהיך לפניך והכיתם החרם תחרים אתם לא תכרת להם ברית ולא תחנם: (ג) ולא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך: (ד) כי יסיר את בנך מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה אף יקוק בכם והשמידך מהר: (ה) כי אם כה תעשו להם מזבחותיהם תתצו ומצבתם תשברו ואשירהם תגדעון ופסיליהם תשרפון באש: (ו) כי עם קדוש אתה ליקוק אלהיך בך בחר יקוק אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה: (ז) לא מרבכם מכל העמים חשק יקוק בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים: (יא) ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם:	(א) כי יביאך יקוק אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונשל גוים רבים מפניך החתי והגרגשי והאמרי והכנעני והפריזי והחוי והיבوسی שבעה גוים רבים ועצומים ממך:	(ח) כי מאהבת יקוק אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם הוציא יקוק אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים:	4 קטע